

Äntligen en bra bok om privatekonomi!

BOKANMÄLAN

Jag har länge letat efter en bra bok om privatekonomi. Enligt min mening ska en bra bok i privatekonomi uppfylla åtminstone tre kriterier. För det första ska den ge vägledning i viktiga ekonomiska beslut. Det får alltså inte bara handla om att man kan byta elavtal, köpa storpack eller tjäna pengar på börsen. Frågor som pension, boende, arbetslöshet och försäkringar måste beröras. För det andra bör den ge tydlig vägledning för beslut genom att förklara hur t ex pensionssystemet fungerar. Men det räcker inte med att förklara systemet – det krävs också tydliga exempel på vad som händer om man gör A eller B. För det tredje bör boken vara någorlunda lättillgänglig och trevlig att läsa. Den får helt enkelt inte vara så tråkig eller komplicerad att de som skulle ha nytta av att läsa den blir avskräckta.

Jenny Rosander Ney och Johanna Ögren har lyckats mycket väl med detta i sin bok *Mamma, pappa, pengar – en ekonomihandbok för föräldrar*. Boken är mycket välskriven och lättläst – ja, t o m underhållande. Boken riktar sig till nyblivna föräldrar, vilket känns rätt då behovet av att planera ekonomin ökar markant när man som förälder får ett gemensamt ansvar för en annan människa. Det gemensamma ansvaret gör att det blir svårt att bara göra på sitt eget vis. Samarbete och kommunikation kring

den gemensamma ekonomin blir plötsligt viktigare. Även om boken främst riktar sig till nyblivna föräldrar, tar den upp frågor som rimligen är angelägna för de allra flesta vuxna, varför betydligt fler kan läsa boken med behållning.

Den fungerar som en praktisk handbok genom att den på ett lättfattligt och konkret sätt förklarar vad det är som gäller i frågor som föräldraförsäkring, vård av sjukt barn, arbetslöshet, boende, lån, sparande, pensioner, försäkringar och mycket mer. Inom alla dessa områden är det en snärskog av regler som behöver förstås för att man ska kunna fatta förnuftiga beslut. Författarna lyckas på ett imponerande sätt förklara hur t ex pensionen fungerar. Utan att gå in på detaljer lyckas de förklara de viktigaste delarna i pensionssystemet, vad man bör tänka på och vad som kan hända om man gör fel. Hela tiden varvas beskrivningar av regelverk och principer med enkla exempel och personliga reflektioner. Jenny skriver t ex (s 121):

Jag ser fram emot en trevlig ålderdom och vill gärna ha möjlighet att resa så mycket som möjligt. Jag ser även vår bostad som en framtida pensionsförsäkring. Jag hoppas att den kommer att vara lågt belånad om cirka 25 år och att vi därigenom har möjlighet att eventuellt öka lånen en del om pensionen inte skulle räcka till. Däremot har jag valt att låta min premiepension ligga kvar i Sjunde AP-fonden. Jag har aldrig ansett mig ha den tid som krävs för att göra ett informerat val.

Jenny Rosander Ney och Johanna Ögren: *Mamma, pappa, pengar – en ekonomihandbok för föräldrar*, Kalla Kulor Förlag, 2014, 271 sidor, ISBN 978-91-87049-65-1.

Som nationalekonom blir jag både glad och ledsen när jag läser detta. Det är alltför sällan man hör någon jämställa amorteringar på bolån med andra former av pensionssparande, trots att det borde vara självklart. Lika ovanligt är det att höra någon säga att man inte behöver göra ett aktivt val i premiepensionen, trots att det sannolikt är det bästa alternativet för många människor.

Precis som citatet ovan illustrerar utgår författarna hela tiden från vilka målsättningar och önskemål det är som ska uppfyllas. Att de själva inte alltid är överens i sina prioriteringar tydliggör för läsaren att en god privatekonomi nås genom att vara välinformerad och göra egna prioriteringar. Var och en måste bestämma vad som är rätt för en själv.

Boken tar också upp ekonomiska frågor som av vissa uppfattas som oekonomiska. I ett avsnitt diskuteras hur man kan resonera när man funderar över hur många barn man vill ha. Monetära kostnader diskuteras, men också tidsanvändning och andra aspekter. I en personlig kommentar skriver Jenny (s 237):

Vi, som också följer normen med två barn, har funderat en del på hur stor familj vi vill ha. Instinktivt är svaret på den frågan: STOR! Vi vill ha fler barn. Men, ibland lyfter vi blicken och tänker på vilka konsekvenser det kan få. Det ÄR jobbigt med barn, hur ljuvliga de än är. Sömnbrist och trotsåldrar sliter mer än man tror, även på relationen mellan föräldrarna. Kanske är det lagom med två, om inte så lång tid kommer vi få tillbaka mer av vår tid och oss själva. Kanske räcker det nu?

Boken är nydanande i det att den utgår från att alla har sina egna önskemål och värderingar – och att privatekonomi handlar om att på bästa sätt nå sina mål. Men de tar också upp traditionella pri-

vatekonomiska frågor som hur man gör en hushållsbudget. Budgetämnet känns delvis uttjat, men de lyckas bättre än många andra att beskriva varför det är bra att göra en budget. De skriver bl a (s 148):

Varför behöver man en budget? Kan man inte bara göra av med sina pengar tills de tar slut, och sedan invänta nya? Jo, det kan man. Men det är inte därför du läser den här boken. Vi tror att du läser den för att du vill ha kontroll, men kanske inte vet hur, eller snarare inte har orkat tänka igenom allt. [...] När man ser vart pengarna tar vägen kan man också fundera på om man tycker att det är rimligt. Tycker man inte att fördelningen känns särskilt bra är nästa steg att fundera över vad man skulle vilja göra istället. Det är där drömmar och mål kommer in. En nog så viktig del i arbetet med budgeten.

En betydande styrka i boken är frånvaron av pekpinor och paternalistiska råd. Genom att den fokuserar på vad man behöver känna till för att fatta informerade beslut slipper läsaren ifrån känslan av att befinna sig hos tandläkaren och den ständiga kommentaren om att man borde använda tandtråd.

Om jag ändå ska lyfta fram lite kritik så innehåller boken möjligen lite väl mycket detaljer och tips på hur man kan byta barnkläder på nätet, vilka prylar en baby behöver osv (även om jag uppskattade tipset om att man kan tvätta lego i örngott). Emellanåt känns det som att boken bara riktar sig till nyblivna mammor och det är väl kanske också den egentliga målgruppen. Även om jag själv har små barn är det trots allt så att jag inte tillhör den främsta målgruppen för boken.

Sammantaget är boken ett mycket lyckat försök att hjälpa vanliga människor att fatta bättre privatekonomiska

beslut. Det är för mig ett mysterium att privatekonomi inte är obligatoriskt på gymnasiet. Det är både viktigt och svårt för gemene man att känna till allt man behöver veta om pensioner, försäkringar, lån och vad som händer om man inte lyckas betala tillbaka lån. Att det (mig veterligen) inte finns någon högskoleutbildning i privatekonomi kan kanske delvis förklara varför det råder så stor brist på välgrundad privatekonomisk rådgivning.

Om jag får avsluta med en önskning så är den att vi får se en uppföljare för en bredare målgrupp! En sådan bok skulle med fördel kunna användas på gymnasiet eller på någon grundkurs på högskolornas ekonomiprogram.

Mikael Elinder

Fil dr, Nationalekonomiska institutiet, Uppsala universitet